

Голас Радзімы

ВЫДААННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫНІКАМІ

№ 18 (602)

Сакавік 1962 г.

Год выдання 8-ы

Не забывайце блізкіх

Вельмі часта да нас прыходзяць п'сьмы з Беларусі, з многіх зарубажных краін. П'сьмы гэтыя — самага рознага зместу. Фёдар Сцяпанавіч Путрык, жыхар вёскі Клінок Чэрвеньскага раёна, перадаў у нашу рэдакцыю некалькіх пісем ад брата са Злучаных Штатаў Амерыкі і папрасіў: «Калі можаце, надрукуйце іх у газеце. Няхай нашы землякі прачытаюць, якія чужоўныя п'сьмы шле мне брат з далёкай, чужой краіны...»

Брат Фёдара Сцяпанавіча многа год жыве ў Злучаных Штатах Амерыкі, але ён ніколі не забывае аб тым, што ў яго ёсць сапраўдная Радзіма, дзе жывуць блізкія і дарагія яму людзі. Часта ў невялікую беларускую вёску, што недалёка ад Чэрвеня, прыходзяць ад яго п'сьмы. Гэта задушэўныя, крапальныя вестачкі ад чалавека, якога злы лёс вырваў з роднага гнезда і закінуў на чужыну.

Выконваючы просьбу Ф. С. Путрыка, прывядзем некаторыя радкі з п'сьмаў яго брата:

«...49 год назад я пакінуў родную вёску. Ведаю, што цяпер яна стала заможнай і культурнай, ведаю, што намнога паляпшылася жыццё яе жыхароў. Родная вёска заўсёды была дарагая майму сэрцу. Вельмі часта я бачу яе ў сні...»

«...У мінулым годзе Савецкі Саюз дасягнуў вялікіх поспехаў у развіцці навукі, прамысловасці. Аб усіх поспехах хутка даведваемся і мы, жыхары Амерыкі. Гэтыя добрыя навіны з Радзімы заўсёды радуць мяне, як і ўсіх сумленных людзей зямлі.»

«...Простых амерыканцаў радуе тое, што з кожным днём усё больш і больш мацнеюць сілы міру, якія ўсё далей адсоўваюць страшэнную пагрозу, названую вайна. Верце мне, чалавеку, які прайшоў вялікі жыццёвы шлях: мір пераможа вайну!»

Чытаючы гэтыя радкі, можна яскрава ўявіць сабе і іх аўтара — патрыёта свайго Радзімы, чалавека, які робіць усё магчымае для таго, каб не быць адарваным ад роднай зямлі і родных людзей.

Добрыя, моцныя сувязі са сваякамі ў Э. Я. Астраўца з Філадэльфіі. Яго сястра Любоў Якаўлеўна Шаламіцкая жыве ў Пінску. Яны рэгулярна перапісваюцца. Нядаўна Любоў Якаўлеўна паслала брату п'сьмо, у якім паведмаляе аб справах свайго сям'і. Яна піша: «Старэйшыя дзеці — Аркадзь і Саша — працуюць. Яны — інжынеры. Галачка яшчэ вучыцца ў 5 класе, Жэня — у другім. Маладая добра іграе на піяніна, ходзіць у балетны гурток. Нядаўна я была ў школе. Каб ты бачыў, як прыгожа танцююць і спяваюць нашы дзеці!»

З аргенцінскага горада Буэнас-Айрэса ў Брэст ідуць п'сьмы Емяльяну Паўлавічу Адзінцу ад брата; з канадскага горада Манрэаля ў Баранавічы піша пляменнік свайму дзядзьку П. П. Шпаку; з Францыі ў Ашмянны шле сардэчныя п'сьмы Станіслава Дзюба свайго сяброўцы Яніне Тарнаповіч. «Яны, гэтыя п'сьмы, як нябачныя ніці, звязваюць нас з Радзімай. Атрымаеш вестачку ад дарагога чалавека, і здаецца, быццам сам пабываў побач з ім на любай Радзіме», — піша ў Баранавічы Валянціне Горбік маці, якая засталася на чужыне.

Многія з такіх пісем мы па просьбе іх аўтараў змяшчаем у газеце, і нашы суайчыннікі чытаюць іх.

Нярэдка на старонкі «Голасу Радзімы» трапляюць п'сьмы іншага зместу. Змяшчаюцца яны пад загалоўкам «Вас шукаюць і чакаюць сваякі». За кожным з такіх пісем — трагедыя людзей, якія згубілі сваіх родных: бацькоў, дзядей, братоў і сястрыц. Гадамі яны чакаюць дарагіх вестак ад блізкіх, якія рознымі шляхамі трапілі за мяжу.

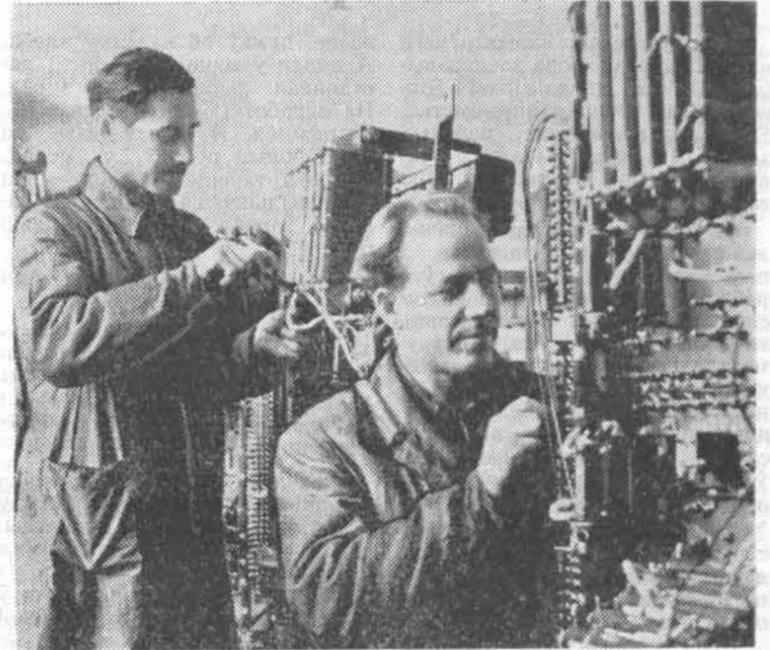
Антон Марцінавіч і Марыя Ксенафонтаўна Рубянікі чакаюць і ніяк не могуць дачакацца сына Фёдара. Яны развіталіся з ім яшчэ ў 1941 годзе, калі ён добраахвотна пайшоў на фронт. Феня Пятроўна Гушча згубіла дачку. «Сумую па табе, дачушка, — піша яна. — 20 год шукаю цябе і ніяк не магу знайсці. Але хочацца верыць, што ты жывая. Дык адгукніся ж!» Звяртаючыся праз газету да нашых суайчыннікаў, старая маці просіць: «Дарагія землякі! П'тлераўцы вывезлі маю дачку Радчанка Марыю Фёдараўну ў фашысцкую Германію ў час Ай-

чынай вайны. Дапамажыце мне знайсці яе».

Юліян Буйкевіч, звяртаючыся да брата Франца і сястры Александры, піша: «Мяне вельмі хвалюе ваш лёс. Дзе вы? З апошняй надзеяй звярнуўся я ў рэдакцыю газеты «Голас Радзімы» з просьбай дапамагчы мне знайсці вас». Юліян Буйкевіч крапальна расказвае ў сваім пісьме аб тых зменах, якія адбыліся ў Ганцавіцкім раёне, і выказвае пажаданне, каб яго родныя сваякі вачыма ўбачылі, як расквітнела жыццё на Радзіме і разам з ім парадаваліся поспехам Айчыны.

Родныя чакаюць вестак ад Грады Уладзіміраўны Кандраченка-Лесінай, Георгія Іосіфавіча Сяльвінскага, Рыгора Васільевіча Багданава, Васіля Ільча Цімафеева, Ягора Афанасьевіча Фадзеева. Колькі слёз выплакана ў гэтых чаканнях, колькі праведзена бяссонных начэй!

Па розных прычынах не пішучь гэтыя людзі. Ады не ведаюць, куды, згубілі следы сваіх родных і супаколіся. Дарэчы, Ніна Кушнікава з ЗША, Вільгельміна Сарока, што жыве зараз у Францыі, як і іх бацькі з Беларусі, каля дваццаці год шукалі адзін аднаго, пакуль, нарэшце, не наладзілі сувязі. Другія не пішучь з-за нейкай боязі. Нядобразычлівыя людзі за мяжой і ворагі нашай краіны, стараюцца захлаваць землякоў выдумкай, быццам бы перапіска з роднымі можа пашкодзіць ім. Не слухайце іх. Пішучь смела да сваіх родных і блізкіх. Зрабіце усё магчымае, каб знайсці сваякоў і звязцца з імі, каб наладзіць моцныя сувязі з роднымі людзьмі, з Бацькаўшчынай.

Гомельскі завод «Электраапаратура» выпускае магнітныя станцыі для кіравання складанымі прадольна-стругальнымі станкамі. Станцыі кіруюць усімі працэсамі работы станка. Імі аснашчаюцца ўсе прадольна-стругальныя станкі, якія выпускае мінскі завод «Кастрычніцкая рэвалюцыя». На здымку: слесары-мантажнікі Карп Сугамлякін (на пярэднім плане) і Мікалай Ніхайчанка за зборкай станцыі.

Прадпрыемству — 50 год

Калектыў Барысаўскага дрэвапрацоўчага камбіната імя Камінтэрна адзначае 50-годдзе свайго прадпрыемства. За апошнія гады тут устаноўлены самыя дасканалыя станкі і механізмы. Рэзка павялічылася вытворчасць працы рабочых і па-

высілася якасць вырабаў. Першакаласная мэбля і паркет з маркай камбіната шырока вядомы не толькі ў Беларусі. Калектыў паспяхова змагаецца за прысваенне камбінату ганаровага звання прадпрыемства камуністычнай працы.

Камбінат буінапанельнага домабудавання

ГРОДНА. На заходняй ускраіне Гродна пачалося будаўніцтва вялікага домабудаўнічага камбіната. Асноўныя працэсы ў яго цэхах будуць механізаваны і аўтаматызаваны. Прадпрыемства зможа выпускаць усё дэталі для чатырох- і пяціпавярховых дамоў — пачынаючы з фундамента і канчатым дахам. Тут жа жылыя будынкi будуць на частках камплектавацца і спецыяльнымі машынамі падвозіцца на пляцоўку, на якіх будуць манціравацца дамы.

Магутнасць новага прадпрыемства — 70 тысяч квадратных метраў жылой плошчы ў год.

Новы вучэбны корпус — гэта цудоўны падарунак для студэнтаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. Яго агульная плошча звыш 20 тысяч квадратных метраў. У ім маюцца добра абсталяваныя лабараторыі і аўдыторыі фізічнага, матэматычнага, гістарычнага і іншых факультэтаў, вылічальны цэнтр, навуковая студэнцкая бібліятэка, актывная зала і іншыя вучэбныя памяшканні. На здымку: студэнт фізічнага факультэта ў новай аўдыторыі на лекцыі па радыётэхніцы. Лекцыю вядзе дацэнт А. А. Лебедзеў.

На падводных крылах

ГОМЕЛЬ. Калектыў Гомельскага суднабудаўніча-суднарамонтнага завода вырабіў новы буксір-штурхач. На ім устаноўлены дзве рухавікі магутнасцю па 150 конскіх сіл кожны. Судна падрыхтавана да хадавых выпрабаванняў.

Цяпер на прадпрыемстве пачалася падрыхтоўка да будаўніцтва мнагаэтажнага быстраходнага целахода на падводных крылах «Беларусь-30».

У гэтым годзе на рэках рэспублікі з'явіцца база-пляцоўка, прызначаная для перавозкі сыпкіх матэрыялаў. Іх будаўніцтва наладжана на Рэчыцкай суднаверфі. Першую партыю рэзкіх целаходаў дадуць у гэтым годзе суднабудаўнікі Пінска.

Дзве тысячы аперацый

ГОМЕЛЬ. Імя хірурга 1-й савецкай бальніцы Барыса Ісакавіча Яхнюка добра вядома ў вобласці. Ён выратаваў жыццё многім воінам Савецкай Арміі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, працуючы хірургам у медсанбатах.

Не адну падаўку атрымаў Б. І. Яхнюк, працуючы ў гарадской бальніцы. Ён часта вылятае самалётам санітарнай службы на экстраныя аперацыі ў раёны вобласці. Ужо сёлета вопытны хірург пабываў у Буда-Кашалёўскім, Уваравіцкім, Рэчыцкім раёнах, даў кансультацыі сваім налегам.

За апошнія дзесяць гадоў Б. І. Яхнюк зрабіў звыш 2 тысяч аперацый.

Г. БРАУН.

НОВЫ НАВУКОВЫ ЦЭНТР

Побач з Мінскім аўтамобільным заводам упершыню ў Беларусі ствараецца навукова-даследчы інстытут-завод. Тут будуць распрацоўвацца і вырабляцца ўзоры машын — паўаўтаматаў, аўтаматаў і цэлых аўтаматычных ліній, неабходных для ліцейных цэхаў прадпрыемстваў. Многачае памячаецца ажыццявіць і ў галіне

распрацоўкі і ўкаранення новай тэхналогіі. Бо сямігадовым планам прадгледжана павелічэнне лічцы прамысловасці Беларусі амаль у два разы. У значнай меры гэта будзе ажыццёлена за кошт укаранення сучасных ліцейных працэсаў, комплекснай механізацыі і аўтаматызацыі ліцейнай вытворчасці.

У бягучым годзе вырашана ўзвесці і здаць у эксплуатацыю інжынерны корпус Мінскага філіяла навукова-даследчага інстытута тэхналогіі аўтамобільнай прамысловасці. У ім размесцяцца канструктарскі аддзел, лабараторыі і іншыя службы інстытута. Сам будынак будзе зроблены цалкам з бетона і шкла. Упершыню ў Мінску ў

гэтым будынку ужываецца лентачнае шкленне. Традыцыйныя прасценкі паміж вокнамі адсутнічаюць. Шкленне будзе выканана суцэльнай стужкай па ўсёй даўжыні будынка.

Узводзіць будынак новага навуковага цэнтра трэст № 5 Міністэрства будаўніцтва БССР.

КОРАТКА

□ Новая музычная школа для рабочых і іх дзяцей ствараецца на Мінскім заводзе аўтаматычных ліній.

□ Высокія гатункі тытуню атрымлівае Мінская тытунёвая фабрыка з Балгарыі і Індыі.

У гэтым годзе прадпрыемства зробіць 2 мільярды 865 мільёнаў папярос.

Ёсць і работа, і дом, і сад...

Майстар механа-нарыхтоўчага цэха Лідскага завода электравырабаў Віктар Уладзіміравіч Біркоў — ветэран прадпрыемства. Ён добра ведае ўсіх рабочых завода. На наша пытанне, як яны працуюць у гэтыя дні, Віктар Уладзіміравіч гаворыць:

— Добра працуюць. Значна лепш, чым у мінулыя гады. І гэта перш за ўсё таму, што ўсе рабочыя добра авалодалі сваімі спецыяльнасцямі. Вось узяць хоць бы нашага слесара-інструментальшчыка Альфрэда Пупкевіча. Ён нядаўна прыехаў да нас з Францыі, авалодаў спецыяльнасцю, а зараз выконвае самыя адказныя заданні. І ўжо калі Альфрэд узяўся зрабіць дэталі на заглядзенне.

Пакідаючы завод, я пацікавіўся дамашнім адрасам Альфрэда. У канторы казалі, што жыве ён зараз на новай кватэры, па вуліцы Дзяржынскага, 21.

Праз гадзіну мы з Альфрэдам сядзелі ў яго кватэры, за невялікім столікам, пакрытым новым каларовым абрусам. На стала ляжалі рэспубліканская газета «Савецкая Беларусія», часопіс «Рыбаводства і рыбалоўства». Маладая гаспадыня Данута Іванаўна рыхтавала вячэру. У кватэры чыста, утульна, амаль уся абстаноўка новая.

— Гэту кватэру, — сказаў Пупкевіч, — мы атрымалі нядаўна. У ёй, як бачыце, два пакоі, кухня. Каля дома ёсць агарод і садок. Іменна аб такім доме я марыў. Калі нам прапанавалі тут пасяліцца, я нават не паверыў. Вы толькі падумайце: нядаўна гараваў на чужыне, думаў аб кавалку хлеба.

А цяпер у мяне ўсё ёсць: і пастаянная работа, і дом і сад. На заробаткі мы таксама не скардзімся. Я атрымліваю да ста і больш рублёў у месяц. І жонка таксама працуе — яна свідравальшчыца на нашым заводзе, зарабляе да 60 і больш рублёў.

Затым Альфрэд раскажаў нам аб мінулым, аб родных.

Бацька Альфрэда — Аляксандр Хрыстафоравіч — да выезду ў Францыю жывіў на Пастаўшчыне. Але як дома, так і на чужыне, ён не знайшоў сабе шчасця.

Спачатку Пупкевіч спыніўся ў адным з гарадоў паблізу Альп, на карбітавай фабрыцы. Але тут ён доўга не ўтрымаўся і хутка пераехаў працаваць на металургічнае прадпрыемства ў Гаўр. Там ён ажаніўся на такой жа гарапаншчыцы, як і сам. Затым пайшлі дзеці. У мітусні і клопатах прайшоў год, другі... І хоць стары Пупкевіч быў майстрам на ўсе рукі, ён не мог разлічваць на пастаянную работу. Сям'я ўвесь час жыла ў страху за заўтрашні дзень, марыла аб вяртанні на Радзіму. Але як гэта зрабіць?

Пасля вайны стала вядома, што праз Савецкае пасольства можна аформіць дакументы і вярнуцца ў Савецкі Саюз. Гэта радасная вестка надала сілы. Людзі сем'ямі сталі рыхтавацца ў далёкую дарогу. І нягледзячы на перашкоды, якія чынілі мясцовыя ўлады, сям'я Пупкевічаў, як і многія іншыя, пакі-

нула Францыю і вярнулася на Радзіму, у горад Ліду.

— Лідчане сустрэлі нас цёпла, пабрацку, — успамінае Альфрэд Аляксандравіч. Бацька і мой брат Артур адразу ж атрымалі работу. Зараз яны працуюць на абутковай фабрыцы. Гэта амаль побач з нашым заводам. Брат спачатку працаваў вучнем токара, зараз кіруе цэхам, карыстаецца вялікім аўтарытэтам. Я ўладкаваўся на завод электравырабаў.

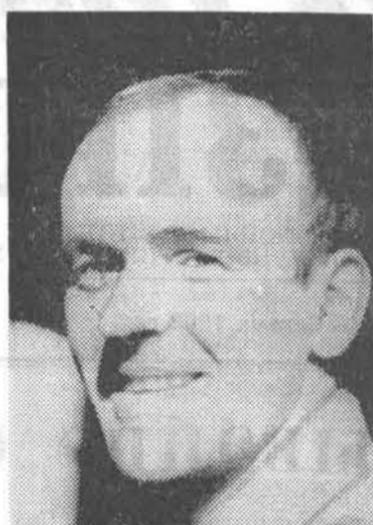
...Развітваючыся з Пупкевічам, мы пацікавіліся, як ён праводзіць вольны час.

— У нядзелю Альфрэда дома не ўтрымаеш, — гаворыць яго жонка Данута. — Купіў матацыкл і раз'язджае на ім па ўсім наваколлі.

— Гэта правільна, — згадзіўся Альфрэд. — Але вось у мінулую нядзелю быў дома.

— Яшчэ б, — растлумачыла жонка, — адзначалі дзень нараджэння нашага сына Стэфана: яму споўнілася 3 гады... Усе родныя сабраліся.

— Ды і як жа сядзець дома? — даказваў Альфрэд. — Вы падумайце. Вакол такія цудоўныя мясціны: рэкі, азёры, лясы. А дзічыны колькі! Нядаўна ла-

сі з'явіліся. І рыбы многа. Зараз палюем на зайцаў.

Так жыве адна з сямей былых эмігрантаў на Радзіме.

А. КАСЕНКА.

На здымках: 1. Альфрэд Пупкевіч.

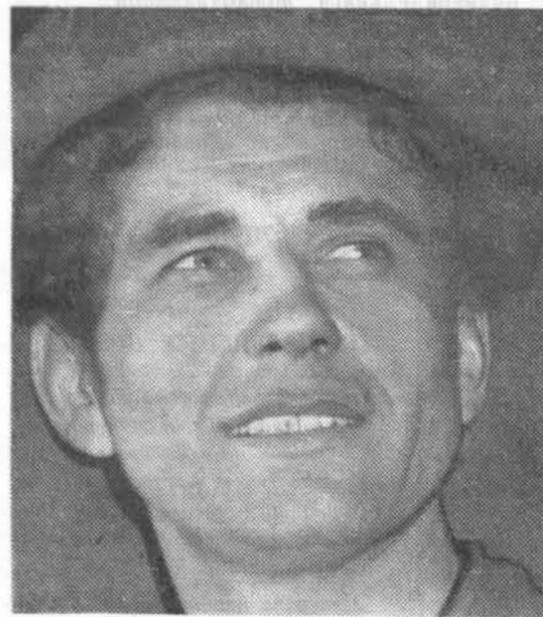
2. Новыя дамы на вул. Савецкай у Лідзе.

Падземны скарб

АЛМА-АТА. Больш як два мільярды тон гаручых сланцаў тоіцца ў месцанараджэнні Кендэрлык, якое разведалі геологі на ўсходзе Казахстана. Завершана іх хімічнае даследаванне. Аказалася, што кендэрлыкскія сланцы па колькасці арганічных рэчываў мала чым уступаюць славытым эстонскім. Яны могуць быць дасканалым энергетычным палівам, прыгодным, акрамя таго, для вытворчасці цэменту, пластычных мас, атрымання бензіну.

Асваенне кендэрлыкскага скарбу, які па размерах не мае сабе роўнага ў краіне, затрымалася з-за далёкай адлегласці ад чыгунак. Цяпер да яго наблізілася Бухтармінская мора. Гэта штучнае вадасховішча, што створана на Іртышы і паглынула возера Зайсан, працягнулася ўжо больш як на чатырыста кіламетраў. На пайднёвым яго беразе пачалося будаўніцтва механізаванага порта Гарбагатай. Так створанае савецкім чалавекам мора адкрыла магчымасць далучэння падземных скарбаў да патрэб народнай гаспадаркі Казахстана.

Усяму свету вядомы трактары з марнай Мінскага трактарнага завода. Гэтую славу здабылі яму нашы выдатныя рабочыя. Адным з лепшых сталявараў завода лічыцца Іван Салдатаў, які штодзённа выконвае норму на 140—150 працэнтаў. На здымку: 1. Салдатаў.

Пісьмо мяне ўсхвалявала

РАСКАЗ СТАРОГА
КАЛГАСНІКА

Каля ўваходу ў памяшканне праўлення калгаса «Ленінскі шлях» стаяць маляўніча аформленыя стэнды, на якіх простай і зразумелай для ўсіх мовай лічбаў гаворыцца аб тым, за што змагаліся ў 1961 годзе калгаснікі гэтай сельгасарцелі, якім павінен стаць калгас за бягучае сямігоддзе.

Напружанай стваральнай працай запоўнены будні калгаснікаў. Раніцай спяшаюцца сотні людзей на палі, жывёлагадоўчыя фермы, калгасныя новабудовы. З кожным днём расце на палях гаспадаркі колькасць вялікіх буртоў з торфагноевымі кампостамі і аргана-мінеральнымі сумесямі. Ідзе бітва за будучы ўраджай.

Многае можна расказаць аб тых незвычайных зменах, якія адбыліся ў жыцці калгаснікаў гэтай арцелі за гады Савецкай улады. Непазнавальнымі сталі калісцы цёмныя, сярмяжныя вёскі, Электрычнасць, радыё, кнігі, газеты, часопісы, добрае адзенне, дабротная мэбля, веласіпеды, матацыклы, радыёпрыёмнікі — усё ёсць зараз у дамах калгаснікаў.

Толькі дзякуючы Савецкай уладзе сотні дзяцей бедных у мінулым сям'ях зараз вучацца ў шко-

лах, інстытутах, універсітэтах. Многія з іх сталі інжынерамі, настаўнікамі, урачамі, геологамі, будаўнікамі.

У вялікім і дружным калектыве членаў арцелі працуюць і сям'я старэйшага калгасніка Васілія Палікарпавіча Смалюка. Многа цікавага раскажаў нам аб сваім жыцці гэты нястомны працаўнік. Сустрэліся мы з ім у доме яго сына Іосіфа.

— Сям'я ў мяне была вялікая, — гаворыць Васілій Палікарпавіч. — Пяць сыноў расло, а зямлі і на добры агарод не хапала. Жылі ў страшэннай беднасці, хоць працавалі ад зары да зары. Ложкаў і тых у нас не было, спалі на палях, а пра добрае адзенне, электрычнасць, радыё або кіно і не марылі нават. Іменна тады мой брат Міхаіл Смалюк паехаў у Амерыку шукаць лепшую долю. Зараз яму ўжо каля сямідзесяці. Не знайшоў ён на чужыне свайго шчасця. Нават сям'і сваёй не завёў. Так і жыве адзінока на маленькую пенсію.

Нядаўна я атрымаў ад яго

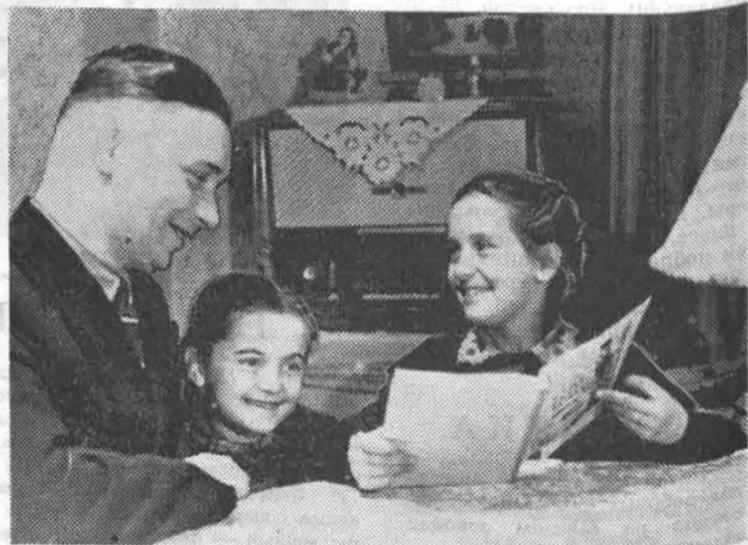
пісьмо. Піша, што ў апошні час працаваў у горадзе Кліўлендзе на металургічным заводзе. Скардзіцца на сваю невясёлую старасць, поўную страху за заўтрашні дзень.

Пісьмо Міхаіла мяне вельмі ўсхвалявала. Цяжка рабочаму чалавеку ў капіталістычным свеце. Вось, думаю я, жывуць на свеце два старыя чалавекі, два браты, а лёс у іх склаўся па-рознаму. Я жыву шчасліва, у поўным дастатку, з цвёрдай упэўненасцю ў сваім будучым, а Міхаіл у багатай краіне да гэтага часу адчувае сябе лішнім, нікому непатрэбным чалавекам.

Расказ старога калгасніка зрабіў на нас вялікае ўражанне. Так, калі б прыехаў зараз у сваю родную вёску Міхаіл Палікарпавіч Смалюк, то наўрад ці пазнаў бы яго. Змянілася не толькі аблічча вёскі, змяніліся і людзі. Цяпер гэта не тыя забітыя, прыгнечаныя цяжкай працай сяляне, якімі яны былі пры панскай Польшчы, а гордыя, упэўненыя ў сваёй будучыні працаўнікі.

В. БРАДЭНІК.

Калгас «Ленінскі шлях»
Камянецкага раёна
Брэсцкай вобласці.

Добрая слава ідзе на Віцебскім дыянавым камбінаце аб памочніку майстра П. Д. Клімкові. Ён тройчы пераходзіў на адстаючыя участкі і выводзіў іх у перадавыя. Пётр Клімкові быў дэлегатам гістарычнага XXII з'езда КПСС. Калектыў камбіната вылучыў яго кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР. На здымку: Пётр Клімкові пасля работы са сваімі дочкамі Галіяй і Валяй.

Гістарычныя поспехі

Дарагія сябры! Я радуся, што наша вялікая краіна сустрэла 1962 год у зыяні славы і перамогі.

У мінулым годзе савецкі народ многага дабіўся ў выкананні грандыёзных праграм пабудовы камунізма, у барацьбе за мір і дружбу паміж народамі. Аб гістарычных поспехах Савецкага Саюза сведчыць той факт, што наша Радзіма дала свету герояў-касмонаўтаў Юрыя Гагарына і Германа Цітова.

Дык няхай жа навечна славіцца Айчына наша саабодная!

А. САМУСЕВІЧ.

Бельгія.

Будзільнік сэрца

Калі сэрца робіць семдзесят — семдзесят пяць удараў у мінуту, урачы гавораць: сэрца працуе нармальна. Але часам у людзей, асабліва ў тых, якія перанеслі інфаркт, яно скарачаецца менш 25 разоў у мінуту; потым 5—6... Можна надзесяці смерць. Дыягназ у такіх выпадках сведчыць: поўная папярочная блакада.

— Лячэнне?! Па магчымасці менш рухайцеся, больш ляжыце, — гаворылі ўрачы. — Магчыма, абыдзеца...

І вось некалькі дзён назад у хірургічную клініку 2-га Маскоўскага медыцынскага інстытута, што на Ленінскім праспекце, даставілі хворага з поўнай папярочнай блакадай — саракатыхрогадовага слесара з Тулы Міхаіла Шчарбакова.

Шчарбакову было зусім дрэнна, ён часам траціў прытомнасць і, напэўна, памёр бы, каб не прыйшоў на дапамогу яго сэрцу электрычныя стимулятар, які цяпер стаў пастаяннай састаўной часткай арганізма хворага.

Гэты цудоўны прыбор вельмі падобны на мініятурны паўправадніковы прыёмнік. Два электроды цагнуцца ад прыбора. Іх падшываюць да мышыцы сэрца. Затым ставяць рычажок насупраць лічбы 60, і сэрца скарачаецца роўна 60 разоў у мінуту.

Цяпер у Ленінградзе наладжваюць масавы выпуск электростимулятараў — «будзільнікаў сэрца».

Аляксандр ЖЫГАРАЎ.

ДЫСКУСІЯ БЫЛА ШЧЫРАЙ І КАРЫСНАЙ

Амаль год на старонках газеты «Голас Радзімы» вялася дыскусія па пытаннях беларускай мовы. У дыскусіі прынялі ўдзел многія чытачы газеты з самых розных куткоў зямнога шара — Бразіліі і Канады, ЗША і Савецкай Беларусі. Рэдакцыя газеты прадаставіла поўную магчымасць кожнаму ўдзельніку дыскусіі выказаць свае погляды, якімі б яны ні былі. Ніхто не можа пакардыцца на адсутнасць свабоды ў гэтым абмене думкамі, хоць думкі і погляды ўдзельнікаў спрэчкі былі часта вельмі супярэчлівымі, а часам — далёкімі ад ісціны і крыўды для нацыянальных пачуццяў беларусаў, грамадзян суверэнай Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

Але дыскусія ёсць дыскусія. І свабодны абмен думкамі прынес несумненную карысць — ён выявіў круг пытанняў, якія хваляюць нашых суайчыннікаў за мяжой і на якія па тых ці іншых прычынах ім цяжка знайсці правільны адказ. І калі пасля абмеркавання гэтых пытанняў на старонках газеты такі адказ ім будзе знайсці лягчэй — што ж, тым лепш!

Найбольш гарачыя спрэчкі выклікала пытанне аб самастойнасці і паўнапраўнасці беларускай мовы сярод іншых моў, бо некаторыя ўдзельнікі дыскусіі выказалі думку, што мы тут, на Беларусі, выдумваем «новы язык», што беларуская мова ствараецца штучна і г. д.

Думка гэтая няправільная. Яна не можа быць правільнай ужо таму, што мовы штучна не ствараюцца і нікому ў гісторыі чалавецтва яшчэ не ўдалося прымусяць які-небудзь народ гаварыць на такой «спецыяльна створанай» мове.

У кожнага народа ёсць свая, родная для яго, мова, якая перадаецца з пакалення ў пакаленне, на якой чалавек, толькі яшчэ ўступаючы ў жыццё, вымаўляе першыя свае словы. Потым ён можа авалодаць і іншымі мовамі, можа ведаць іх гэтак жа добра, як і сваю, але ўсё-такі тая мова, на якой гаварылі дзяды і прададзі, для чалавека асабліва — родная.

Нашай роднай мовай з'яўляецца мова беларусаў.

Як і калі ўзнікла беларуская мова?

Яна не новая, бо пачала фарміравацца яшчэ даўно, больш шасцісот год назад, калі з сацыяльна-эканамічных прычын старажытнаруская дзяржава стала драбніца на самастойныя ўдзельныя княствы. І раней агульная старажытнаруская мова не была адзінай на ўсёй тэрыторыі Русі, існавалі мясцовыя асаблівасці, а пасля стварэння княстваў адрозненні ў мове сталі яшчэ большымі. Насельніцтва пачало групіравацца вакол новых эканамічных і палітычных цэнтраў. Такімі цэнтрамі былі Растоў, Суздаль, Ноўгарад, Пскоў і многія іншыя — на тэрыторыі сучаснай Расійскай Федэрацыі; Мінск, Гародня, Полацк, Віцебск, Магілёў — на тэрыторыі сучаснай Беларусі; Кіеў, Львоў, Галіч, Чарнігаў — на тэрыторыі сучаснай Украіны.

І як ад ствала дрэва адгаліноўваюцца тры маладыя парасткі, так ад старажытнарускай народнасці пачалі ўтварацца тры братнія народнасці, блізкія і родныя па сваіму паходжанню — рускія, беларусы і украінцы, а ад старажытнарускай мовы ўзялі свой пачатак сучасныя нашы мовы — руская, беларуская і украінская. Пазней, калі на рускія землі напалі татары-манголы, а беларускія і украінскія землі былі захоплены літоўскімі, а потым польскімі феодаламі, дзяржаўныя сувязі паміж асобнымі часткамі Русі перапы-

ніліся. Народнасці нашы былі раз'яднаны, адасоблены адна ад другой. Гэта не магло не аказаць уплыву на фарміраванне ІХ моў. І хоць аснова ўсіх трох моў была адна, але развіццё ішло рознымі шляхамі і ў розных умовах. Таму зусім натуральна, што нашы мовы маюць цяпер пэўныя адрозненні і ў лексіцы, і ў граматыцы, і ў вымаўленні слоў. Нельга, праўда, сцвярджаць, як сцвярджаў, напрыклад, наш зямляк А. Савіцкі, што беларуская і украінская мовы ўзніклі ад простага змешвання старажытнарускай мовы з польскай і літоўскай. Працэс узаемаадносін гэтых моў быў больш складаны. Вядома, працяглы і разнастайны зносіны з літоўцамі і паліякамі прывялі да таго, што ў беларускай мове засталіся некаторыя літоўскія і польскія словы. Але на гэтай падставе нельга назваць беларускую мову помессю розных моў, гэтак жа як на падставе даволі значнай колькасці татарскіх і мангольскіх слоў у рускай мове нельга ўзводзіць яе паходжанне да татарскай і мангольскай моў. Наогул, зараз немагчыма назваць якую-небудзь сучасную развітую мову, у якой не было б запазычанняў з іншых моў.

З другога боку, працэс уздзеяння моў быў узаемным. У Літоўскай дзяржаве беларуская мова была афіцыйнай мовай канцлярыі і справаводства, а культура Заходняй Русі аказвала моцны ўплыў на літоўцаў. Даказана таксама, што беларуская мова мела ўплыў на фарміраванне польскай літаратурнай мовы. Польскі вучоны праф. Грабцэ даводзіць, што ў творах польскага пісьменніка XVI стагоддзя М. Рэя ёсць беларускія і украінскія элементы. А ў вершах і паэмах такога выдатнага польскага паэта, як Адам Міцкевіч, слоў беларускага паходжання вельмі многа.

Польская даследчыца Г. Сафарэвіч напісала нават спецыяльную навуковую працу аб уплыве беларускай мовы на польскую.

Відаць, вялікія былі ў беларускай мовы жыццёвыя сілы, калі яна не толькі захавала сваё нацыянальнае аблічча ў цяжкіх умовах (польскія магнаты забаранялі беларусам карыстацца ёю), але яшчэ і аказала ўплыў на іншыя мовы.

Ужо адно гэта даказвае жыццяздольнасць і самастойную вартасць нашай мовы. І тут мы можам далкам згадзіцца з А. Савіцкім, калі ён піша, што «беларускі язык сыграл вялікую роль во время порабощения Белоруссии польско-литовскими панями. Он сохранил тогда за белорусским народом культуру старой Руси, морально-политическое единство, веру в победу над панями-поработителями и присоединение к своим братьям, к русскому народу». Але ніяк нельга прызнаць правільнай думку А. Савіцкага, што пасля ўз'яднання Беларусі з Расіяй беларуская мова стала нібыта непатрэбнай.

Уз'яднанне беларускага народа з рускім было падзей вельмі значнага ў жыцці абодвух народаў, яно дало магчымасць беларусам развіваць сваю культуру і мову ў непарыўнай сувязі з культурай і мовай братняга рускага народа. Але не трэба забываць, што калі лепшыя рускія дзеячы культуры, перадавыя прадстаўнікі навукі падтрымлівалі нацыянальна-імкненні беларусаў, прыхільна адносіліся да стварэння беларускай літаратуры, то цар і яго сатрапы, чыноўнікі і жандары, памешчыкі і капіталісты не былі зацікаўлены ў развіцці нацыянальных моў і культур.

Беларускую мову аб'явілі непатрэбнай цар і памешчыкі. У 1840 годзе спецыяльным царскім указам была «высочайше запрещена» нават назва «Беларусь», замест яе прапанавалася ўжываць тэрмін «Паўночна-Заходні край». Насельніцтва гэтага краю сталі называць не беларусамі, а жыхарамі такой-та губерні. Афіцыйнай дзяр-

жаўнай мовай на Беларусі была аб'яўлена толькі руская мова. Таму нас зусім не здзівіла пісьмо чытача С. Бурдыкова, які піша:

«Я роділея, вырос і образование получил в Белоруссии (тогда это название не существовало), просто мы назывались Минская губерния. Язык наш был один — русский, на котором говорила Россия и весь народ. Если где-нибудь в глуши Пинских болот кто-нибудь имел свой жаргон, помесь польского и литовского, то это ничуть не касалось страны...»

Царская Расія была імперыялістычнай краінай, «турмой народаў», у якой жылі або, лепей сказаць, ледзь існавалі дзесяткі розных народаў. Нельга сказаць, што ва ўсіх гэтых народаў «язык был один — русский», што ўсё насельніцтва Расійскай імперыі карысталася толькі адной рускай мовай. Успомнім казахаў, кіргізаў, эвенкаў, удмуртаў і многія іншыя народнасці — хіба ў іх была толькі адна руская мова і не было сваёй?

Сам Бурдыкоў прызнае, што нават «в глуши Пинских болот» гаварылі ўжо не на рускай мове. Мову пінчан Бурдыкоў лічыць «жаргонам», «мешанінай моў», «крыўлянем» і г. д.

Ёсць, праўда, і другія думкі наконт той мовы, якой гавораць у Пінску. Польскі пісьменнік Адам Міцкевіч пісаў аб ёй наступнае: «З усіх славянскіх народаў — русіны, гэта значыць сяляне Пінскай, Мінскай, Гродзенскай губерняў, захавалі найбольшы лік агульнаславянскіх рыс. У іх казках і песнях ёсць усё... «Літоўскі статут» напісаны іх мовай, самай гарманічнай з усіх славянскіх моў...»

Права на самастойнае развіццё беларускай мовы адстаівалі многія рускія вучоныя. Вядомы даследчык славянскіх моў М. Максімовіч пісаў: «Імя рускай мовы ў шырокім сэнсе трэба разумець як **родавае** імя... Тры віды гэтай мовы, якія належаць тром відам рускага народа, так адрозніваюцца адна ад другой, што іх можна лічыць не як тры дыялекты, а як тры асобныя аднародныя мовы, побач з іншымі заходнеславянскімі мовамі...»

Але цару і яго чыноўнікам не было ніякай справы да багаццяў беларускай, украінскай ці туркменскай мовы. Царызм прыводзіў жорсткую палітыку нацыянальнага гнёту і прыцянення. Пажылыя людзі помняць яшчэ, што існавала некалі слова «инородец», якога зараз няма ў нашым слоўніку. А да рэвалюцыйнага пагардлівага мянушка «инородец» абывалі ўсіх прадстаўнікоў нярускай народнасцей, жыхароў украінскай імперыі. Для «инородцев» не друкавалі кніг на іх мове, у школах не прымалі пад увагу, што іх мова адрозніваецца ад рускай. На «инородцев» глядзелі звысоку, як на ніжэйшую расу.

Дзяржаўныя пасады ў царскай імперыі займалі рускія чыноўнікі, усе справы ў судах, на пошце, у любой установе вяліся на рускай мове, выкладанне ў школе дазвалялася толькі на рускай мове, газеты і кнігі выходзілі на рускай мове. Развіццё культуры шматлікіх нацыянальнасцей, якія насялялі краіну, ды яшчэ на іх роднай мове — лічылася «крамольнай справай», парушэннем звычайў і законаў, палітычным злачынствам. Адзін з царскіх цензараў гаварыў аб беларускай літаратуры, што яе трэба задушыць у самым пачатку, зародку, бо потым з ёю будзе столькі ж клопатаў, як з «украінафільствам».

Кожны, хто памятае тыя часы і хоць трохі, хоць павярхоўна ведае гісторыю вызваленчай барацьбы народаў Расіі, кожны, хто прыглядваецца да сучасных падзей у імперыялістычным свеце, той не можа не ведаць, што рост самасядомасці народаў прыводзіў і прыводзіць да крушэння імпе-

рыі, звяржэння дынастый, пагібелі тыранаў.

Няцяжка зразумець, што царызм, які раз-пораз адчуваў вулканічныя штуршкі, што пагражалі разваліць усю імперскую будыніну турмы народаў, усімі сіламі імкнуўся падавіць уздым нацыянальнай свядомасці «инородцев». Рэпрэсіі супраць народа — вызваленчага руху сыпаліся градамі.

Земляк А. Мікша з Бразіліі, які прыняў удзел у дыскусіі, успамінае, што ў 1905 годзе царскія ўраднікі і стражнікі з аднолькавай лютасцю каралі бізуном і тых, хто спяваў рэвалюцыйную «Уставай, падымайся, рабочы народ!», і тых, хто зацягваў «абы якую беларускую песню».

Але ніякія кары, ніякія рэпрэсіі не маглі ўжо запалохаць і стрымаць магутны рух мільёнаў людзей, якія выступілі супраць усякага гнёту і прыцянення — і сацыяльнага, і нацыянальнага.

Вялікая Кастрычніцкая рэвалюцыя змяла царызм і разам з ім змяла пераўнапраўе людзей, іх культуру і моў.

Камуністычная партыя, якая на сваім сцягу напісала лозунг дружбы і адзінства працоўных краін, стварыла самыя шырокія магчымасці для росквіту моў і культур усіх савецкіх народаў. **Толькі пры Савецкай уладзе беларускі народ атрымаў дзяржаўнасць і беларуская мова стала дзяржаўнай мовай Беларускай ССР.** Яна абслугоўвае ўсе сферы дзейнасці нашага грамадства, на ёй выдаюцца кнігі і газеты, яна гучыць з рэпрадуктараў і экрану, вы пачуеце яе са сцэны тэатраў.

Народ, які паўвека назад лічыўся адсталым (непісьменнасць перавышала 80 працэнтаў), зараз пераганяе многія краіны свету па ўзроўню сваёй культуры. З кожных 10 000 жыхароў Беларусі 1 560 вучацца ў школах і 71 — у вышэйшых навучальных установах.

Хто ж можа лічыць «непаўнацэннай і непатрэбнай» мову народа з такім узроўнем культуры?

Ці прыгожая наша мова?

Узнімалася ў дыскусіі і гэтае пытанне. Некаторыя з нашых землякоў выказалі сумненне ў тым, што па сваіх багаццях беларуская мова можа раўняцца з іншымі, высокаразвітымі мовамі, а Пётр Гурыновіч, нядоўга думаючы, нават назваў яе «дурным чтеннем».

Адкуль жа ўзялася такая крыўдная і такая няправільная ацэнка нашай мовы?

Прычына зноў жа ў тым, што людзі, якія так гавораць аб беларускай мове, добра яе не ведаюць, бо жылі на Беларусі ў тыя часы, калі наша мова не вывучалася ў школах і кніжках і газет на ёй не друкавалі. І вось, зусім не ўяўляючы сабе, якімі скарбамі валодае наша мова, не ведаючы лепшых прадстаўнікоў беларускага мастацкага слова і на кожным кроку сустракаючыся з пагардлівымі адносінамі царскіх чыноўнікаў да «музыкай беларускай гаворкі», некаторыя людзі і паверылі казкам аб «непрыгожасці» нашай мовы.

А яна і багатая, і прыгожая! І той, хто са шчырым сэрцам прыслухоўваўся да нашай мовы, хто сумленна яе вывучаў, той не мог дрэнна сказаць пра яе. Пра нашу беларускую мову напісана многа навуковых даследаванняў, у якіх даводзіцца на фактах, што яна такая ж развітая і багатая, як і мовы іншых культурных народаў. Творы нашых пісьменнікаў, напісаныя на мове бацькоў і дзядоў нашых, вывучаюцца зараз у многіх краінах свету.

Паслухайце ж, як ацэньваюць нашу мову замежныя пісьменнікі і вучоныя. Яшчэ сто дваццаць год назад (калі рускі

цар і слухаць не хацеў пра існаванне беларускай мовы) польскі паэт Адам Міцкевіч у адной з сваіх лекцый, прачытаных у Парыжы, сказаў: «На беларускай мове... гавораць калі дзесяці мільёнаў чалавек; гэта самая багатая і самая чыстая гаворка, яна ўзнікла даўно і выдатна распрацавана».

А Міцкевіч добра ведаў нашу мову — ён нарадзіўся непадалёку ад Навагрудна і дзяцінства сваё і юнацтва правёў у краі, дзе гучала сакавітае беларускае слова.

Павага да беларускай мовы жыве і сёння ў польскім народзе, і можна знайсці многа фактаў праяўлення гэтай павагі. Некалькі год назад у Народную Польшчу выязджала дэлегацыя нашых пісьменнікаў. На дзесятках вечароў і сходаў чыталі беларускія паэты свае вершы. Адзін з вечароў так апісаны польскім журналістам Уладзіславам Куліцім:

«Затаішы дыханне, слухалі прысутныя вершы Максіма Танка і Арнадзя Куляшова».

— Якая прыгожая беларуская мова, — чулася сярод гледачоў, — якая багатая і меладычная...»

І не толькі ў Польшчы аддаюць належнае мілагучнасці нашага слова. Мы маем сведчанні таго, што і ў Францыі, і ў Італіі, і ў Амерыцы, і ў Кітаі адукаваныя людзі цікавіцца беларускай мовай і літаратурай, перакладаюць творы нашых пісьменнікаў, пішуць аб іх цэлыя даследаванні.

Недаўна ў Мінск прыйшло пісьмо ад кітайскіх студэнтаў.

«Мы, — пішуць яны, — высокая цэнні класікаў беларускай літаратуры Купалу і Коласа, якія з'яўляюцца сёння і класікамі сусветнай літаратуры».

Некаторыя з кітайскіх студэнтаў заняліся перакладамі твораў Купалы і Коласа, Куляшова і Лынькова на кітайскую мову. Нам хочацца, каб наш народ хутчэй пазнаў багацце і прыгажосць беларускай літаратуры».

Вядомы французскі пісьменнік Луі Арагон, прачытаўшы паэму Я. Купалы «Над ракой Арэсай», усклікнуў: «Вось што трэба было б перакласці, калі б толькі хапіла таленту!»

Так гаворыцца аб нашым народным паэце, які пісаў некалі пра сябе:

Навучыўся я слоў беларускіх ад маці і дум беларускіх без школы і кнігі.

У Італіі вышла вялікая кніга Дж. Месіны «Беларуская літаратура» (G. Mesina, «La letteratura belorussa», Firenze, 1952). Той, хто жыве ў Італіі, можа купіць гэтую кнігу і прачытаць у ёй наступныя словы: «Калі падвесці вынікі развіцця беларускай літаратуры за 30 год Савецкай улады і пастарацца што-небудзь сказаць адносна яе далейшага развіцця на бліжэйшае будучае, дык несумненна, Савецкі лад нямае зрабіць для культурнага абуджэння Беларусі...».

Спраўды, за час Савецкай улады беларуская мова і літаратура дасягнулі нябачанага росквіту. І зусім правільна сказаў чытач з ЗША Іван Кулініч, што на беларускай мове напісаны цудоўныя творы, якія прыцягваюць увагу даследчыкаў ва ўсім свеце.

З другога ж боку, на беларускую мову перакладзены Ч. Дзікенс і Г. Мапасан, В. Шэкспір і Г. Гётэ, Марк Твен і П. Ж. Беранжэ, Дж. Радары і В. Гюго і многія многія іншыя замежныя пісьменнікі. Значыцца, у беларускай мове дастаткова сродкаў для таго, каб перадаць багацце англійскай, французскай, нямецкай і іншых моў, каб дакладна адлюстравалі ўсе тонкасці стылю прызнаных аўтараў. Хіба адно гэта не сведчыць аб паўнацэннасці і паўнапраўнасці нашай мовы?

Дык відаць, не варта нам, беларусам, спрачацца наконт (Заканчэнне на 4-й стар.)

ДЫСКУСІЯ БЫЛА ШЧЫРАЙ І КАРЫСНАЙ

(Пачатак на 3-й стар.)

адзак нашай мовы, калі ўжо нават замежныя народы прызналі высокія вартасці яе: прыгажосць, меладычнасць, багацце.

Ці раз'ядноўвае нас у СССР рознасць моў?

СССР — краіна многанацыянальная. Для будаўніцтва новага жыцця, новага, камуністычнага грамадства добраахвотна аб'ядналіся ў адну вялікую сям'ю дзясяткі народаў. 68 пісьмовых моў налічваюць вучоныя ў Савецкім Саюзе! Усе гэтыя мовы ў СССР раўнапраўныя гэтак жа, як раўнапраўны і самі народы.

Поўная раўнапраўнасць усіх народаў краіны — адзін з самых галоўных прынцыпаў нашай Камуністычнай партыі, нашай дзяржавы. Гэты закон запісаны ў Канстытуцыі СССР. У Праграме КПСС, якая ўказвае нам шлях да камунізма, прынцып гэты сфармуляваны абсалютна ясна і дакладна: «Партыя не дапускае ні ігнаравання, ні раздування нацыянальных асаблівасцей». Ні адна нацыя, ні адна мова, ні адна культура не маюць у нас ніякіх прывілеяў перад іншымі.

Кожны народ мае права развіваць культуру на сваёй роднай мове, пісаць на ёй навуковыя даследаванні, карыстацца ў школе, ва ўстановах і г. д. Шматлікія мовы народаў СССР з'яўляюцца дзяржаўнымі мовамі саюзных і аўтаномных рэспублік і абласцей.

Але ні на мінуту нельга забываць, што мы жывём адной сям'ёй, што мы будзем разам камунізм, у нас адна высокая мэта, адны ідэалы, адна ідэалогія. Народы Савецкага Саюза ідуць плячом да пляча да светлых вышніх камунізма, і дарога ў іх адна, асветленая вучэннем Леніна.

І ёсць глыбокая заканамернасць у тым, што мова Леніна, мова вялікага рускага народа, які першы ў свеце скінуў з сябе ўладу капітала і пабрацку дапамог вызваліцца з пад яе ярма ўсім народам царскай Расіі, стала мовай міжнацыянальных зносін у СССР, пасрэднікам паміж народамі. Так, напрыклад, эстонец, прыехаўшы ў Казахстан, не будзе мець цяжкасці ў размове з казахам — агульнай мовай у іх будзе руская, хоць кожны ў сябе дома карыстаецца сваёй, роднай мовай. Беларусі, літовец, кіргіз маюць магчымасць пазнаёміцца з літаратурай туркментаў, азербайджанцаў, бурат-манголаў, чытаючы перакладны іх кнігі на рускую мову. Руская мова для кожнага народа краіны — гэта ключ да невычэрпнай скарбніцы духоўнай культуры вялікага рускага народа.

І вось, ведаючы аб гэтай асаблівай ганаровай ролі рускай мовы, некаторыя з удзельнікаў дыскусіі прананавалі аб'явіць рускую мову на тэрыторыі Беларусі адзінай дзяржаўнай мовай, а беларускую мову адмяняць. У сваім выступленні А. Савіцкі так і заявіў: «Надо было отдать белорусскому языку должную честь за его великую историческую роль в борьбе белорусов с иностранными поработителями, похоронить его, как был похоронен умерший латинский и много других языков в мировой истории, и ввести в Белорусию русский язык. Можно же иметь свою Белоруссию, свою республику на русском языке». Падобную думку выказалі таксама Р. Тамашак, С. Бурдыкоў і інш.

Ці можна ставіць пытанне аб адмене беларускай мовы і замене яе рускай?

Вядома, так ставіць пытанне нельга — хаця б таму, што беларускую мову ніяк нельга залічыць у мёртвыя, на ёй гавораць мільёны людзей ства-

раны і ствараюцца вялікія мастацкія каштоўнасці. Той, хто меў магчымасць пабыць на Беларусі, ведае, як бурна развіваецца наша культура. Наша партыя і ўрад робяць усё магчымае для таго, каб збліжэнне народаў ажыццяўляць не на аснове ліквідацыі асобных моў і культур, а на аснове максімальнага ўздыму іх і шырокага плённага абмену духоўнымі каштоўнасцямі, калі дасягненні культуры адной нацыі робяцца набыткам другіх.

Што ж датычыць магчымасці адмены нацыянальных моў і ўвядзення адзінай дзяржаўнай рускай мовы, то лепей за ўсё гэтае пытанне растлумачыў нам Ленін. Яшчэ ў 1914 годзе ў артыкуле «Нужен ли обязательный государственный язык?» Ленін пісаў:

«... Мы, разумеется, стоим за то, чтобы каждый житель России имел возможность научиться великому русскому языку.

Мы не хотим только одного: элемента принудительности. Мы не хотим загонять в рай дубиной. Ибо, сколько красивых фраз о «культуре» вы ни сказали бы, **обязательный** государственный язык сопряжен с принуждением, вкочлачиванием. Мы думаем, что великий и могучий русский язык не нуждается в том, чтобы кто бы то ни было должен был изучать его **из-под палки**... Те, кто по условиям своей жизни и работы нуждаются в знании русского языка, научатся ему и без палки. А принудительность (палка) приведет только к одному: она затруднит великому и могучему русскому языку доступ в другие национальные группы...»

Кому это нужно? Русскому народу, русской демократии этого не нужно».

Мы з любоўю і цікавасцю вывучаем рускую мову і карыстаемся ёю, але абавязковай дзяржаўнай мовай для ўсяго Савецкага Саюза яна не з'яўляецца. Вывучэнне рускай мовы — справа абсалютна добраахвотная.

І калі мы чуюм мышыны пік астроўскіх, станкевічаў, абрамчыкаў і рознай падобнай да іх погані аб «русіфікацыі» Беларусі, хочацца сказаць: «Не чапайце, туды, сваімі бруднымі рукамі ні рускай, ні беларускай моў! Ніколі ў жыцці не ўдасца вам нават на хвіліну раз'яднаць вялікае адзінства братніх народаў!».

Чаму ў нашых суайчыннікаў за мяжой узнікаюць цяжкасці пры чытанні беларускіх выданняў?

Адказ на гэтае пытанне часткова можна знайсці ў выказваннях саміх чытачоў. Некаторыя прызнаюцца, што або ў свой час не мелі магчымасці добра пазнаёміцца з беларускай мовай, або жывучы на чужыне, пачалі забываць яе.

І А. Савіцкі канчаў «четырехлетку на русском языке», і С. Бурдыкоў у школе не вучуваў ніякай іншай мовы, апрача рускай, і так многія з тых, хто атрымліваў адукацыю ў царскія часы, не маглі ў школе авалодаць літаратурнай беларускай мовай, не маглі пазнаёміцца з напісанымі на ёй мастацкімі творами. Не віна гэтых людзей, а бяда ў тым, што яны дрэнна ведаюць мову сваіх продкаў, сваіх бацькоў і дзядоў.

Другія, па іх уласнаму прызнанню, раней ведалі сваю мову, але за час жыцця ў эміграцыі пачалі паступова забываць яе, бо вымушаны былі карыстацца мовай карэнных жыхароў краіны. Так, Р. Тамашак з Канады шчыра заявіў, што хоць ён беларус па паходжанню і да 7-га класа вучыў беларускую мову ў школе, зараз

ужо забыў многія родныя словы.

Можна толькі пашкадаваць аб тым, што для гэтых людзей мова, якая зараз гучыць на іх Радзіме, становіцца ўсё больш далёкай, а кнігі і газеты на роднай мове ўсё менш даступнымі.

З другога ж боку, і мова не стаіць на месцы, яна развіваецца, удасканалваецца. Паўляюцца новыя паняцці — нараджаюцца новыя словы. А беларуская мова за гады Савецкай улады развілася асабліва плённа — ад забароненай царом «мужыцкай гаворкі» да дзяржаўнай мовы БССР. І калі чалавек не быў на Радзіме сорак год, ён можа не ведаць слоў, якія ў гэты час увайшлі ў літаратурную мову.

Лякарства ад гэтай бяды адно — трэба трымаць сувязь з Радзімай, часцей прыязджаць да сваіх землякоў на Вацкаўшчыну. На многія пытанні дасць адказ само жыццё, сама наша рэальнасць, трэба толькі яе ўбачыць.

Наведвайце Радзіму

Па ходу самой дыскусіі адчувалася, што прычынай многіх няправільных уяўленняў аб становішчы беларускай мовы, аб адносінах яе з рускай мовай, аб развіцці нашай культуры з'яўляецца шматгадовая адарванасць нашых суайчыннікаў ад Радзімы. Тое, што для жыхара Беларусі відавочна і не патрабуе доказу, тут было прадметам абмеркавання і выклікала бурныя спрэчкі.

Здарылася так, што адзін з найбольш актыўных прыхільні-

каў «адмены» беларускай мовы, — аўтар вельмі шчырага выступлення ў газеце Аляксей Савіцкі — змог у гэты час прыехаць на Беларусь і сваімі вачыма ўбачыць жыццё блізкіх і знаёмых на Радзіме. Тут ён асабіста пераканаўся ў тым, як у нас адносіцца да беларускай мовы і да мовы рускага народа.

— Я адчуў, знаходзячыся тут, на Радзіме, — заявіў А. Савіцкі, — што савецкая нацыянальная палітыка самая правільная.

Ён сустракаўся са сваімі знаёмымі і сваякамі, і яны размаўлялі з ім на беларускай мове, ён чуў беларускую мову ў магазінах і на вуліцах, бачыў беларускія надпісы на цукерках, на папярсоках, чытаў беларускія афішы. Але ён бачыў і любоў да братняй рускай мовы.

— ... Людзі ў Беларусі, — пераканаўся ён — любяць і шануюць рускую мову і рускую літаратуру. І гэта без ніякага прымусу. Прымуся! Аб ім смешна нават гаварыць.

Так паездка на Радзіму дапамагла А. Савіцкаму разабрацца ў тым, што зусім нядаўна ён уяўляў сабе туманна або нават няправільна. Таму ад шчырага сэрца запрашаем вас, дарагія землякі: прыязджайце на Радзіму, пахадзіце па зямлі беларускай, падыхайце водарам нашых лясоў і ніў, палобуйцеся блакітам нашага неба і сінію азёр і рэк, паглядзіце на працу рук нашых, раздзяліце з намi хлеб-соль! І быць не можа, каб пасля гэтага мы ў чым-небудзь не зразумелі б адзін аднаго!

І яшчэ хочацца сказаць адну вельмі важную рэч. Спрэчка была цікавай, бо выступалі людзі шчыра. І хоць у некаторых пытаннях яны памыляліся, абаранялі няправільныя думкі, але важна адзначыць тое, што пераважная большасць удзельнікаў выказала гарачую цікавасць да нашай Радзімы, да жыцця ў Савецкім Саюзе, і мы адчулі, што дзесьці далёка, за гарамі і марамі, за тысячы кіламетраў ёсць людзі, якія жывуць думкамі і імкненнямі свайго народа, любоўю да Краіны Саветаў і не перастаюць цікавіцца яе поспехамі. Хвала таму, хто праз дзесяці год, праз многія выпрабаванні і суровыя ўдары лёсу пранёс у сваім сэрцы нягаснучую любоў да Радзімы!

Гэтая любоў, як кампас, арыентуе іх у жыцці. І іменна таму яны адкінулі прэч са сваёй дарогі агідную зграю буржуазных нацыяналістаў, подлых здраднікаў Радзімы. З абурэннем і гадлівасцю пісалі пра гэтых вылюдкаў А. Савіцкі і Р. Тамашак, А. Мікіша, Бакшыцкі і інш. І добра сказаў пра нацыяналістычную поскудзь А. Савіцкі: «Гэтыя гады, ворагі савецкага народа, усе паздыхаюць і не ўбачаць капіталізму ў Расіі, як паздыхалі і не ўбачылі яго белагвардзейцы».

А магутная Краіна Саветаў будзе, як і раней, свяціць маяком усяму свету, несучы народам зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Брацтва і Шчасце.

А. МАЖЭЙКА,
навуковы супрацоўнік АН БССР.

ЗША ГАТОВЫ АДНАВІЦЬ ЯДЗЕРНЫЯ ВЫПРАБАВАННІ У АТМАСФЕРЫ

НЬЮ-ЁРК. Амерыканскія газеты, спасылаючыся на афіцыйныя асобы ў Вашынгтоне, паведамляюць, што прэзідэнт ЗША Кенедзі прыняў ужо рашэнне аднавіць ядзернае выпрабаванне ў атмасферы. Чакаюць, што першая серыя з гэтых ядзерных выпрабаванняў будзе праведзена ў пачатку красавіка гэтага года на востраве Джонстан у Ціхім акіяне.

ТЭРОР «УЛЬТРА»

ПАРЫЖ. Чым больш у Францыі і Алжыры гавораць пра ўрэгуляванне алжырскай праблемы, чым ясней вырысоўваюцца перспектывы міру, тым больш жорсткімі становяцца спробы «ультра» абвастрыць абстаноўку ў Алжыры. Дзень 28 лютага быў, бадай, самы «рэкордны» па колькасці злачынных тэрарыстычных актаў «ультра». 65 чалавек знайшлі смерць ад рукі фашыстаў, калі ста чалавек было ранена і пакалечана выбухамі бомб і ручных гранат, кулямі і нажамі...

У Аране «ультра» заклалі бомбы замаруджанага дзеяння ў аўтамабілі, якія стаялі на адной з самых людных вуліц арабскай часткі горада. Калі рассяўся дым ад выбухаў, на тратуарах ляжалі знявечаныя трупы 30 алжырцаў, у тым ліку жанчын і дзяцей. Звыш 50 чалавек ранена.

АНТУАН ГІЗЕНГА ПОЎНАСЦЮ ІЗАЛЯВАНЫ

ЛЕАПОЛЬДВІЛЬ. Антуан Гізэнга па-ранейшаму ўтрымліваецца ва ўмовах найстражэйшай ізаляцыі на востраве Балабемба, размешчаным у вусці ракі Конга. Камісар акругі Бома, пад кантролем якога знаходзіцца востраў Балабемба, выдаў спецыяльныя цыркуляры, што катэгарычна забараняе рыбакам і іншым асобам набліжацца да берагоў вострава, дзе знаходзіцца Гізэнга. Гэты ж цыркуляр абавязвае адміністратара г. Банак (былая бельгійская ваенна-марская база) неадкладна дакладваць аб любым факце, які б меў палітычны характар у гэтым раёне.

СПЫНІЦЬ ВАЕННАЕ УМЯШАННЕ ЗША У ПАЎДНЕВЫМ В'ЕТНАМЕ

ХАНОЙ, Міністэрства замежных спраў ДРВ арганізавала прэс-канферэнцыю для мясцовых і замежных журналістаў, на якой быў зачытаны мемарандум міністэрства спраў ДРВ.

У мемарандуме прыводзяцца шматлікія выпадкі грубага парушэння ўрадам ЗША Жэнеўскіх пагадненняў па Індакітаі, якія за апошні час набылі характар непрыкрытай ваеннай агрэсіі амерыканскіх імперыялістаў у Паўднёвым В'етнаме.

УЛАДА ЗАСТАЕЦА У РУКАХ ГУБЕРНАТАРА

ЛОНДАН. Англійскі ўрад прыняў канчатковае рашэнне па пытанню аб канстытуцыі для Паўночнай Радэзіі — англійскага пратэктарату ў Афрыцы. Афрыканскаму насельніцтву Паўночнай Радэзіі фармальна даецца вельмі праблематычная магчымасць дабіцца большасці ў будучым заканадаўчым савеце. Аднак пры любым выніку выбараў фактычна ўлада будзе сканцэнтравана ў руках англійскага губернатара.

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Для пісьмаў: Мінск, паштовая скрынка № 14.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

Зіма. Фотаэцюд П. Нікіціна.